

ЯРМОЛЮК С.В.

студент 2-го курсу екологічного факультету Житомирського національного агроекологічного університету,
м. Житомир

АДМІНІСТРАТИВНА ЮСТИЦІЯ І АДМІНІСТРАТИВНА ЮРИСДИКЦІЯ: СПІВВІДНОШЕННЯ ІНСТИТУТІВ

Слід визнати доцільною думку, висловлену Л.А. Чеговадзе про те, що всіяке певне суспільне відношення, що володіє ознаками правовідносини, може реалізовуватися в межах тієї чи іншої правової конструкції [3, с. 15]. Саме це дозволяє законодавцю, спираючись на досягнення науки, почати «свідомо використовувати юридичні конструкції, створені наукою, як засіб побудови нормативного матеріалу» [1, с. 72]. Розробка і подальше застосування правових конструкцій для побудови нових, затребуваних суспільством моделей оформлення відносин значною мірою задає «квітуху складності» права.

Актуальність теми полягає у становленні Адміністративного устрою, за рахунок створення інститутів, що розмежовують задані функції. За своєю природою юридична конструкція може бути віднесена до складних системних правових утворень, становлячи по відношенню до первинних елементів права своєрідний «ще один шар» правової матерії. Визначення юридичної конструкції як системи передбачає відповідне застосування для її аналізу загальних положень системного підходу як комплексу методологічних підходів до досліджуваного класу об'єктів. Так, кожна юридична конструкція характеризується наявністю частин системи - елементами, що мають певне функціональне призначення. Наявність ознаки цілісності системи передбачає, що вона існують як ціле, яке потім можна членувати на елементи. Причому ці елементи існують у силу існування цілого. Цінність всякої юридичної конструкції може бути визначена лише тоді, коли її можна позначити в ряду змістовних суджень про об'єкт, яким для нас виступає право.

Насамперед необхідно розмежувати такі інститути адміністративного права, як адміністративна юстиція і адміністративна юрисдикція.

Слід зазначити, що раніше юрисдикція частіше за все ототожнювалася із судочинством, правосуддям; з підвідомчістю, підсудністю вирішення справ [1, с. 72]. Якщо згадати, що під юстицією завжди розуміли правосуддя (інше значення — справедливість) [2, с. 17], то стає очевидною певна спорідненість термінів «юстиція» і «юрисдикція». Проте, на відміну від терміна «юстиція», термін

«юрисдикція» модернізувався і сьогодні охоплює всю сукупність правомочностей відповідних державних органів вирішувати правові спори і справи про правопорушення.

Для з'ясування співвідношення понять «адміністративна юрисдикція» і «адміністративна юстиція» видається за необхідне чітко визначити, що всі органи, які розглядають адміністративно-правові спори та справи про адміністративні правопорушення, є адміністративно-юрисдикційними, але тільки суд, що здійснює правосуддя по адміністративних справах, є органом адміністративної юстиції. Отже, поняття адміністративної юрисдикції більш широке, ніж поняття адміністративної юстиції. Останнє являє собою вищу, найбільш розвинену форму здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності.

Відносно ж практичного відношення першого інституту до другого, то вкажемо, що ще в 1970 р. радянські вчені звернули увагу на те, що, розглядаючи діяльність судів по забезпеченню законності в сфері адміністративної юрисдикції, ми маємо справу зі своєрідним проявом адміністративної юстиції [1, с. 75].

Для теоретичного порівняння адміністративної юстиції і адміністративної юрисдикції з'ясуємо, які типи адміністративно-правових відносин регулюються цими інститутами. Головною відмінністю правовідносин, що регулюються інститутами, які порівнюються, є правове становище в них суб'єктів — органів державного управління і громадян [3, с. 15]. У випадку адміністративної юрисдикції орган управління є активним суб'єктом (суб'єктом адміністративної юрисдикції), від волі якого у більшості випадків залежить існування подібних правових відносин. Правові відносини у сфері адміністративної юстиції виникають за ініціативою громадянина, якщо він вважає, що його право порушується саме органом управління чи посадовою особою. Отже, метою адміністративної юрисдикції є притягнення до адміністративної відповідальності правопорушника, а метою адміністративної юстиції — розгляд спорів за заявою громадянина між органом публічної влади і цим громадянином.

При порівнянні адміністративної юрисдикції і адміністративної юстиції як суміжних видів діяльності, спрямованих на вирішення адміністративно-правових справ, у юридичній літературі слушно вказується на те, що перший вид діяльності не є аналогією або складовою частиною другого [1, с. 74], як і навпаки. На нашу думку, вказувати взагалі на однопорядковість цих явищ або просто не бачити між ними різниць є великою помилкою з точки зору врахування принципу розподілу державної влади.

Поняття «адміністративної юрисдикції» пов'язується з певного роду або виду виконавчо-розпорядчої діяльності держави, в процесі якої дійсно розв'язується (вирішується) спір про право, і, хоча ці дії не обов'язково пов'язані з покаранням, все ж «наявність системи органів каральної адміністративної юрисдикції є іншою стороною цього виду діяльності» [4, с. 47].

Адміністративна юстиція — це насамперед форма правосуддя, за допомогою якої «розглядаються і вирішуються питання і спори управління» [1, с. 73]. Звідси ми бачимо, що за наявності споріднених рис зазначені вище види діяльності аж ніяк не можуть бути зведені до чогось єдиного. Таким чином, адміністративна юстиція і адміністративна юрисдикція, маючи суміжні коріння, різняться за ознаками владної природи (судової і виконавчої) цих видів діяльності і характеру правовідносин, які виникають під час діяльності їх суб'єктів.

Адміністративно-юрисдикційна діяльність ґрунтується на певних принципах, які дозволяють відобразити специфіку об'єднання в ній рис виконавчо-розпорядчої діяльності та правосуддя по адміністративних справах. Такими принципами є: законність, професіоналізм, захист інтересів держави і особи, об'єктивна істина, змагальність, офіційність, економічність та ін.

Таким чином, адміністративна юрисдикція полягає в розгляді адміністративно-правових спорів, справ про адміністративні правопорушення у встановленій законом адміністративно-процесуальній формі спеціально уповноваженими на те органами (посадовими особами), які наділені правом розглядати спори та накладати адміністративні стягнення, а також правом вирішення спорів, що виникають по скаргах громадян.

Отже, розглянувши історичний аспект становлення інституту адміністративного судочинства, його засади, а також окремі положення організації даного судочинства, можемо узагальнити до таких висновків:

- протягом історично тривалого процесу розвитку адміністративне судочинство перетерпіло немало змін, в тому числі і концептуальних. Сьогодні воно ставиться поряд з кримінальним, цивільним та конституційним;

- принципами здійснення правосуддя в адміністративних судах є: верховенство права, законність, рівність усіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом, змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин у справі, гласність і відкритість адміністративного процесу, забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішень адміністративного суду, обов'язковість судових рішень;

- іноземці, особи без громадянства та іноземні юридичні особи користуються в Україні таким самим правом на судовий захист, що і громадяни та юридичні особи України;

- адміністративна юрисдикція полягає в розгляді адміністративно-правових спорів, справ про адміністративні правопорушення у встановленій законом адміністративно-процесуальній формі спеціально уповноваженими на те органами (посадовими особами), які наділені правом розглядати спори та накладати адміністративні стягнення, а також правом вирішення спорів, що виникають по скаргах громадян. Адміністративна юстиція — це встановлений законом порядок розгляду і вирішення в судовій процесуальній формі справ, що виникають у сфері державного управління між громадянами чи юридичними особами, з одного боку, та органами державного управління (посадовими особами), — з іншого,

здійснюваний загальними або спеціально створюваними для вирішення правових спорів судами. Таким чином, адміністративна юстиція і адміністративна юрисдикція, маючи суміжні коріння, різняться за ознаками владної природи (судової і виконавчої) цих видів діяльності і характеру правовідносин, які виникають під час діяльності їх суб'єктів.

Список використаних джерел:

1. Педько Ю. Адміністративна юстиція і адміністративна юрисдикція: деякі теоретичні та практичні питання співвідношення / Ю. Педько // Право України. — 2001. — № 10. — С. 72-75.
2. Головченко В.В., Ковальський В.С. Юридична термінологія: Довідник. — К.: Юрінком Інтер, 1998. — 224 с.
3. Бородін І. Про сутність адміністративної юстиції / І. Бородін // Право України. — 2000. — № 2. — С. 15-17.
4. Селіванов А.О. Адміністративний процес в Україні: реальність і перспективи розвитку правових доктрин. — К.: Видавничий Дім „ІнЮре”, 2000.— с. 122-209.